

Exoten in de stad, zo gek nog niet!

Jitze Kopinga

Alterra, Wageningen Universiteit

Al eeuwen lang worden in Nederland niet-inheemse boomsoorten (exoten) toegepast. Eerst vooral in (landgoed)parken en ook wel in bossen, later ook steeds meer als straatboom in het stedelijk gebied. De keuze voor exoten was meestal duidelijk. Vaak waren dat sierwaarde-aspecten zoals herfstkleur, bastkleur en boomvorm. In het stedelijk gebied werd daarnaast ook steeds meer gelet op bomen die waren opgewassen tegen suboptimale groeiplaatsfactoren, zoals hitte en slechte bodemomstandigheden (o.a. watergebrek of juist wateroverlast).

Hier waren soms exoten nog bruikbaar in situaties waar inheemse soorten het af lieten weten. Bij de keuze voor de juiste boom op de juiste plaats was zodoende het fysiologisch optimum meer bepalend dan het ecologisch optimum.

Veel voorspellende klimaatmodellen geven aan dat in Nederland de komende eeuw de gemiddelde temperatuur stijgt en dat er gemiddeld genomen meer extreme klimaatsomstandigheden (hitte, neerslag) zijn te verwachten. Volgens een aantal ecologische modellen zullen er met de klimaatverandering sommige boomsoorten uit Nederland verdwijnen. Er gaan stemmen op om nu alvast uit te kijken naar boomsoorten die beter tegen het toekomstige klimaat bestand zijn dan het huidige sortiment om die alvast in beperkte mate te gaan aanplanten. Met als voornaamste doel om de negatieve gevolgen van de klimaatverandering voor te blijven of althans beheersbaar te houden. Voor sommigen speelt daarbij de vraag of we ons vooral moeten richten op het verder verkennen van exotische bronnen of juist inheemse bronnen. Over dit laatste bestaat nog discussie waarbij termen zoals biodiversiteit, duurzaamheid en invasief gedrag wel eens een eigen leven gaan leiden. Vaak blijkt ook dat het begrip exoot niet voor iedereen dezelfde betekenis heeft. Voor sommigen zijn bijvoorbeeld de landsgrenzen min of meer bepalend, voor anderen de grenzen van het natuurlijke verspreidingsgebied.

Voor degenen die ervan uitgaan dat vooral het fysiologisch optimum bepalend moet zijn bij de keuze voor de meest geschikte stadsboom wegen deze discussiepunten wellicht minder zwaar dan de vraag waar de meest geschikte boom zoal te vinden is en -meer nog- wat er te vinden is aan informatie over de gebruikswaarde van die boom. Dan blijkt al snel dat met het materiaal dat in Nederlands “echt” inheems is de keuzemogelijkheden vrij beperkt zijn wanneer het gaat om gebruikswaarde-eigenschappen zoals lichtbehoefte en toleranties voor droogte en (tijdelijk) bodemzuurstoftekort. Toepassing van alleen de geschikte soorten leidt dan al snel tot een vrij kleurloos en weinig divers beeld. Wanneer het gaat om meer keuzemogelijkheden en meer diversiteit van het stedelijk groen en de daaraan gekoppelde flexibiliteit en risicospreiding, dan kan het ook geen kwaad om verder te (blijven) kijken dan de neus lang is. En dan zijn (meer) exoten in de stad zo gek nog niet.

Uiteraard kan niet iedere exoot “klakkeloos” worden toegepast. Er zijn redenen om aan te nemen dat ook veelbelovende soorten het in Nederland niet zullen redden. Tevens blijven naast de fysiologische randvoorwaarden ook nog wel een aantal ecologische voorwaarden van kracht. Een aantal mogelijkheden, randvoorwaarden en beperkingen zullen nader worden belicht en toegelicht.